

บทที่ 2

เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษา แนวคิดทางการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยแนวคิดที่ใช้มีดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 1.2 หลักการมีส่วนร่วม
 - 1.3 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
 - 1.4 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. แนวคิดองค์ประกอบในการจัดการศึกษา
4. แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. การบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย
6. การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนางานในด้านต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นได้จากการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุก ๆ ฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีการประสานงาน รับผิดชอบร่วมกัน ได้มีนักวิชาการหลายคนได้จำกัดความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังที่ อรพินท์ สฟ โขชชัย (2538) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมเชิงการพัฒนาชนบท ไว้คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้มีส่วนร่วมได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในชุมชนหรือประชาชนในการที่จะเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานพัฒนาของภาครัฐเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่ง แต่การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้างกว่าอาจหมายถึง การเข้าร่วมใจกิจกรรมพัฒนาต่างๆ ของชุมชน โดยตรง นอกจากนี้การมีส่วนร่วม กล่าวโดยรวมได้ว่า เป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการสื่อสารระหว่างสมาชิกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การที่สมาชิกใน

ชุมชนเดียวกันไม่สามารถพูดคุยสื่อสารกันได้ อาจจะมาจากอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ อุปสรรคทางภูมิศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม หรือความแตกต่างด้านฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม เพศ และวัย เช่น การที่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสบางกลุ่มมักไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างจริงจัง อาจเนื่องมาจากการไม่มีโอกาสในการสื่อความต้องการ หรือกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาสไม่สนใจเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ทำให้เข้าใจถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมโครงการในกระบวนการพัฒนา เป็นต้น ในขณะที่ ทาวรี ฉัตรกุล ณ อยุธยา (2545) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของพนักงานในการตัดสินใจในองค์การที่เป็นปกติ และเรื่องสำคัญ พนักงานมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย แก้ปัญหา และทำการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่องานของเขา สำหรับ อุดมสิทธิ์ จิตรวิจารณ์ (2545) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมเป็นการทำให้ทุกฝ่ายได้เข้ามาเกี่ยวข้อง ให้ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะของกิจกรรมดำเนินชีวิต ในชุมชนอย่างมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ทุกคนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทุกฝ่าย ในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรม จะทำให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยกระบวนการทางสังคมของสมาชิกในชุมชน เป็นการปฏิบัติจริง ซึ่งได้สรุปแบบของการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนแบบชายขอบ เป็นการร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาโดยมีข้อจำกัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันทั้ง 2 ฝ่าย
2. การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนแบบเป็นบางส่วน เป็นการที่ชุมชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนของผู้ปกครองและชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนแบบสมบูรณ์ โดยสถานศึกษากับชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ ประเมินผลการปฏิบัติงาน และร่วมประโยชน์ตามกลไกทางสังคม สิทธิและอำนาจของประชาชน

สำหรับ สมยศ นาวิกการ (2545) ได้ให้ความหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วม ไว้ว่า เป็นกระบวนการของการให้ผู้ที่บังคับบัญชา ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ (Participative Management) เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล PM ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหารที่สำคัญ PM อยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารของพวกเขาให้เข้ากับผู้บังคับบัญชาของพวกเขาประการสุดท้าย PM ต้องการให้ผู้ที่บังคับบัญชามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญขององค์กร

นอกจากนี้ นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมคือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยเล็กน้อย

ได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมอย่างแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ และยังได้ให้หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ เพราะถ้ามนุษย์ไม่มาร่วมคิด ร่วมรับรู้ หรือเข้าใจเพียงพอก็อาจไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควรหรืออาจใช้เพื่อทำลายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองและสิ่งแวดล้อมได้

2. เชื่อว่ามนุษย์ต่างมีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน

3. เชื่อว่าทุกคนไม่ได้ ชั่วดี มาตั้งแต่เกิด โดยเหตุที่เขาอาจจน อยู่นั้นไม่ใช่กรรมเก่า

4. เชื่อว่าชาวชุมชนต่าง ๆ มักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของตน ในระดับหนึ่ง บางเรื่องที่ชาวชุมชนยึดถือจึงต้องค่อยๆ ให้ปรับตัวผสมผสานกับวิทยาการภายนอก

5. เชื่อว่าตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อยและชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง

6. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิต ส่วนร่วมเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมเข้าใจ และร่วมจัดการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

7. อาจใช้การมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบโดยตรง คือ มีส่วนร่วมโดยตัวบุคคลแต่ละบุคคล หรือประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วม หรือให้มีตัวแทนมีส่วนร่วม โดยอ้อม ซึ่งข้อมขึ้นกับบริบทของแต่ละพื้นที่

8. การมีส่วนร่วมยิ่งเพิ่มขึ้น เมื่อมีสภาพที่เหมาะสม คือ ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้สึกว่าเขาได้ควบคุมโชคชะตาของตนเอง มีอิสรภาพ ได้รับความเสมอภาคและได้รับความจริงใจให้มีส่วนร่วม ต้องมีความสามารถพอที่จะมีส่วนร่วมด้วยได้ มีการสื่อสาร 2 ทาง เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับข้อมูลอย่างถูกต้อง และสมบูรณ์ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับทราบ ร่วมคิด มีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่โครงการ ได้ร่วมตัดสินใจในโครงการตั้งแต่เริ่มต้น จะทำให้มีความต้องการเข้ามาร่วมกับโครงการมากยิ่งขึ้น เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้วไม่กระทบกระเทือน สถานภาพในหน้าที่การงานหรืองานทางสังคมให้ลดน้อยลง ไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไปจนเกินกว่าผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับ และต้องมีกลวิธีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการและผู้มีส่วนได้เสียเป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจการต่างๆ สนับสนุน ตัดสินใจ กำหนดการวางแผนอย่างมีระบบ กำหนดนโยบาย มีการติดตามผล และประเมินผลร่วมกัน นำผลการปฏิบัติไปปรับปรุงพัฒนางานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไป

หลักการมีส่วนร่วม

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการร่วมคิดร่วมทำของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นพลังส่งเสริมให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาประกอบด้วย ผู้จัดการศึกษาโดยตรง (ครูผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา) ผู้สนับสนุนการจัดการศึกษา (หน่วยจัดสรรงบประมาณ หน่วยนโยบายทางการศึกษา รัฐบาล ผู้ทรงคุณวุฒิ) ผู้รับผลจากการจัดการศึกษา (ชุมชน ผู้ปกครอง ผู้เรียน พ่อแม่ผู้จ้างงาน และสังคม) รวมทั้งผู้ประเมินผล (ผู้ประเมินผลภายนอก ผู้ตรวจสอบ ผู้ตรวจราชการ) บุคคลเหล่านี้ล้วนมีบทบาท เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งสิ้นสมควรเข้าร่วมในการจัดการศึกษาในขั้นตอนต่าง ๆ ที่เหมาะสม

ขงยุทธ พนาสนธิ์ (2546) ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วม โรงเรียนและชุมชนควรมีการปฏิสัมพันธ์ที่อยู่ในลักษณะเท่าเทียมกัน โรงเรียนต้องรับฟังความคิดเห็น ความต้องการ และปัญหาชุมชน พร้อมทั้งให้ข้อมูลของโรงเรียน เช่น ศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนได้รับทราบถึงสิ่งเหล่านี้ ทำให้ชุมชนและโรงเรียนเกิดความเข้าใจร่วมกัน มีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545) ได้ให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกเกี่ยวข้องผูกพันกับงานหรือองค์การนั้น โดยมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ร่วมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน และได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมดังนี้

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิด และอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว
2. การมีส่วนร่วม มีผลทางจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง เกิดความร่วมมือ และเกิดการยอมรับมากขึ้น
3. เป็นการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ในการทำงาน ร่วมกันเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
4. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องได้ใช้ความสามารถ ทักษะในการทำงาน
5. การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลปฏิบัติงานดีขึ้น

พอสรุปได้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมคือ การจัดการศึกษาในชุมชนจะประสบผลสำเร็จได้ต้องมีพื้นฐานจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหาร จะทำ

ให้เกิดความผูกพันกันและช่วยกันพัฒนาสถานศึกษาได้ดี เป็นการเรียนรู้ร่วมกันด้วยกระบวนการทางสังคมของสมาชิกในชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมของในการบริหารสถานศึกษา

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สัมฤทธิ์ กางเพ็ญ (2545) กล่าวว่า การกำหนดรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีในการปฏิบัติงาน และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้ใช้ความรู้ความสามารถตามความถนัดของตนเอง มี 4 รูปแบบ คือ

1. การปรึกษาหารือ (Consultive Management) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในรูปคณะกรรมการเช่น คณะกรรมการโครงการ คณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการเฉพาะกิจ หรือ คณะกรรมการที่เรียกชื่ออย่างอื่น รูปแบบนี้เป็นการกระจายอำนาจอำนาจการบริหาร และการตัดสินใจให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการระบบการปรึกษาหารือนี้เหมาะสมสำหรับกับผู้บริหารระดับต้นขึ้นไป โดยมอบหมาย ให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะทำงานประธาน โครงการประธานคณะกรรมการ หรือ กรรมการ

2. กลุ่มคุณภาพ (Q.C Circle) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับกลุ่มละ 3-10 คน ที่อยู่ในหน่วยงานเดียวกันซึ่งคุณภาพนี้เหมาะสำหรับใช้กับผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติหรือระดับหัวหน้าเพราะเป็นการฝึกฝนและเปิด โอกาสทำงานร่วมกัน เพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาคด้วยตนเอง

3. ระบบข้อเสนอแนะ (Suggestion System) เป็นรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่ได้ผลมากในทางปฏิบัติ โดยมีลักษณะที่แตกต่างจากข้อเสนอแนะที่มักพบเห็นทั่ว ๆ รูปแบบนี้ จะมีแบบฟอร์มข้อเสนอแนะให้ผู้ปฏิบัติหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกรอกตามแบบที่กำหนด เช่น ปัญหาที่พบเห็นคืออะไร สาเหตุ ของปัญหามาจากอะไร วิธีการแก้ปัญหามีอะไรบ้าง และผลที่คาดว่าจะได้รับอย่างไร แบบฟอร์มที่กำหนดอาจแตกต่างกันไปตามความต้องการของหน่วยงาน แล้วนำเสนอผู้มีอำนาจพิจารณาดำเนินการต่อไป และถ้าข้อเสนอแนะใดมีการนำไปปฏิบัติ ควรมีการประชาสัมพันธ์และพิจารณาให้ผลตอบแทนเป็นรางวัล

4. ระบบส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ (Employee Ownership Plan) รูปแบบนี้พบบากในการบริหารกิจการของบริษัท หน่วยงานเอกชน หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้เข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการองค์กร โดยการส่งเสริม ให้ผู้ปฏิบัติมีทุกระดับได้มีส่วนเป็นเจ้าของกิจการด้วยการลงทุนซื้อหุ้นของบริษัท จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมี

ความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการเอง และมีความผูกพันในการปฏิบัติงาน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายพึงพอใจจะมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

อุดมสิทธิ์ จิตรวิจารณ์ (2545) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ดังนี้

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนจัดเป็น 2 แนวทาง คือสถานศึกษาริเริ่ม ชุมชนให้ความร่วมมือและสนับสนุน หรือชุมชนริเริ่ม สถานศึกษาสนับสนุน โดยมีองค์กรหน่วยงานอื่นเป็นหน่วยประสานความร่วมมือ

2. กลุ่มคนและภาคีในการมีส่วนร่วม ในระดับสถานศึกษาประกอบด้วยผู้สอน ผู้เรียน ผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนในระดับชุมชนประกอบด้วยผู้สอน ผู้เรียน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและพระสงฆ์ โดยมีหน่วยงานภาคีคือ สถานศึกษา วัด องค์กรบริหาร ส่วนตำบล

3. การกำหนดผู้มีส่วนร่วม กำหนดจากความสัมพันธ์ในพื้นที่ ตามกรอบกลไกของชุมชนตลอดจนทรัพยากรและภาคีที่มีบทบาทและความชำนาญต่างกัน

4. ขอบเขตการมีส่วนร่วมเป็นไปตามภารกิจของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

5. ประเด็นการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสื่อและหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้

6. กระบวนการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วม ด้วยการริเริ่ม สร้างสรรค์ ออกแบบโดยผู้บริหาร และครูผู้สอน การจัดกิจกรรม การระดมทุนการจัดองค์ความรู้ในท้องถิ่น

7. ผลสำเร็จและความสืบเนื่อง การมีส่วนร่วมจะทำให้การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มบุคคล และหน่วยงานภาคีกว้างขวางขึ้น

พอสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษามีหลายรูปแบบที่เกี่ยวข้องกันกับการบริหารงานทั่วไปทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาสนองต่อความต้องการของชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐที่ใช้ชุมชนหรือองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยการกระจายอำนาจ การกำหนดนโยบายและการบริหารให้ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ซึ่งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ว่า ผู้ปกครอง ครอบครัว ประชาชน และสถาบันจัดการศึกษา ต้องมีบทบาทในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลานตน เช่น เลือกสถานศึกษาให้บุตรหลาน ร่วมตัดสินใจทิศทางการศึกษาของบุตรหลาน

2. ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร พัฒนาการของบุตรหลานและการเรียน การสอนประจำวัน

3. ร่วมจัดทำหลักสูตรและติดตามผลการศึกษา เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือ เสนอแนะการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นติดตามการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาและครูให้ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

4. ร่วมในบรรยากาศการเรียนการสอนของสถานศึกษา ผู้ปกครองอาจร่วมในการทำ กิจกรรม การเรียนการสอน หรือร่วมกิจกรรมอื่นที่สถานศึกษาจัด ซึ่งหากสถานศึกษามีแนวทาง สนับสนุนที่ดีก็จะส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

5. ร่วมสนับสนุนกิจการการศึกษา โดยสนับสนุนด้านความคิดการเป็นผู้นำ การเป็น กรรมการ การร่วมประชุม การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ข้อมูลความคิดเห็น การปกป้องดูแล การสนับสนุนทรัพยากรการเงิน วัสดุอุปกรณ์ การร่วมดำเนินโครงการ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

นอกจากนั้น พิทยาภรณ์ มานะจุติ (2549) ยังได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ในสถานศึกษา ดังนี้

1. การให้ชุมชนเข้ามาเยี่ยมชมโรงเรียน โดยทางโรงเรียนทำหนังสือเชิญชวนและแนบ ตารางแสดง วัน เวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ของเด็กแต่ละชั้นเรียน หรือแสดงตารางเวลาว่างของ ครูหรือผู้บริหารไว้ด้วย เพื่อการพบปะสนทนา สร้างความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมของ โรงเรียน ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา บทบาทของคณะกรรมการนั้นมีบทบาท ในการร่วมตัดสินใจ กำหนดนโยบายให้ความคิดเห็นชอบการตัดสินใจสำคัญของสถานศึกษาและ กำกับให้ผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบาย หลักเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของสถานศึกษา แต่ผู้บริหารมีหน้าที่บริหารและรับผิดชอบตัดสินใจดำเนินงานของตน หรืออาจร่วมกันจัดตั้งสมาคม ครู ผู้ปกครอง หรือชมรมผู้ปกครอง ทำหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา

3. การร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา เป็นการเชิญชวนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมที่ทาง สถานศึกษาจัดขึ้น เช่น กีฬาสี งานวันพ่อ วันแม่ กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ งานประจำปี กิจกรรมวันปิด ภาคเรียน พิธีมอบประกาศนียบัตร งานวันเกิดของโรงเรียน เป็นต้น ลักษณะของการมีส่วนร่วม ขึ้นอยู่กับรูปแบบการจัดงาน หรือจำหน่ายและการอาหาร เป็นต้น

4. การร่วมดำเนินงานสถานศึกษา กิจการของสถานศึกษาครอบคลุมงานบริการ 6 งาน ซึ่งชุมชนอาจเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานด้วยความถนัด หรือตามโอกาสที่เหมาะสม เช่น เป็นอาสาสมัคร



ผู้ช่วยครู งานการเงินและงบประมาณ งานธุรการ งานสุขภาพอนามัย งานสวัสดิภาพ และ
ความปลอดภัย

5. การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ชุมชนอาจเข้ามาร่วม
สนับสนุน กิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก โดยมอบวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติให้ เช่น เครื่องมือทดลอง
อุปกรณ์ทดลองจากธรรมชาติ ฟืช ผัก ผลไม้ วัสดุดิบจากงานหัตถกรรมของชุมชน ดอกเสี้ยวไม้จาก
การแกะสลัก เศษผ้าจากศูนย์ถักทอ ดินสำหรับงานปั้นประเภทเซรามิก เป็นต้น นอกจากนี้สนับสนุน
วัสดุดิบแล้ว อาจหมายรวมถึงการสนับสนุนครูจากชุมชน เพื่อทำการฝึกสอนถ่ายทอดงานภูมิปัญญา
ให้แก่เด็ก ในลักษณะกิจกรรมเสริมหลักสูตร กรณีที่โรงเรียนจัดกิจกรรมพิเศษ เช่น ทักษะศึกษา
แหล่งเรียนรู้ ในและนอกชุมชน หรือจัดแสดงดนตรี เชิดหุ่นสังขจร ชุมชนอาจเข้ามาเป็นอาสาสมัคร
ช่วยดูแลเด็กหรืออำนวยความสะดวกด้านสถานที่ ให้การต้อนรับดูแลวิทยากร บริการเครื่องดื่ม
หรือร่วมแสดงตามความประสงค์

การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นการดำเนินกิจกรรม โครงการของสถานศึกษา
และหน่วยงานตลอดจนบุคคล ในชุมชนมีสัมพันธ์ภาพและสืบสานความสัมพันธ์ต่อกันอย่าง
ต่อเนื่องด้วยดี การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนมีประโยชน์ดังนี้

1. สร้างเจตคติที่ดีของชุมชนต่อสถานศึกษา
2. ชุมชนยอมรับในคุณค่าของตนต่อการสนับสนุนการจัดการศึกษา
3. ชุมชนมีความรู้ที่ถูกต้องในการร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก
4. ชุมชนเข้าใจหลักการจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียน เข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก

และส่งเสริมได้อย่างถูกต้อง

5. ชุมชนได้รู้จักและทำความเข้าใจกับสื่อการเรียนรู้และช่วยพัฒนาเด็กได้

ในขณะที่ สมสมัย เพ็ญงาม (2547) ได้กล่าวไว้ว่า การให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน
และโรงเรียน มีผู้เกี่ยวข้องที่ต้องปฏิรูปการศึกษาดังนี้

ผู้บริหาร โรงเรียน

1. สนับสนุนให้มีการทำหลักสูตรและการเตรียมการสอนที่ดี มีครูคนใดนำไปสอน
นักเรียนควร ได้รับความรู้และทักษะไม่แตกต่างกัน
2. มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนการสอนและความใฝ่ฝันของนักเรียนไว้สูง
มีการประเมินผล และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอน และการบริหารอย่างมี
ประสิทธิภาพ

3. สนับสนุนผู้ปกครอง หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน และชุมชน ให้เข้ามา
มีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียน



4. จัดการสภาพแวดล้อมของ โรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน เป็นสังคมผู้เรียนรู้ มีความเอื้ออาทรและปราศจากสิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยทั้งหลายทั้งปวง
 5. ครูร่วมมือกันทำงานอย่างนักวิชาชีพ ทำงานเป็นทีม เรียนรู้จากกันและกัน ร่วมมือ สร้างองค์ความรู้ วิธีการสอน และสื่อใหม่ ๆ มาใช้ในโรงเรียน
 6. ครูใช้ยุทธวิธีการสอนที่หลากหลาย ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ครูสอนทั้งวิชาการ ทักษะ และค่านิยมที่พึงประสงค์
 7. ครูจัดการห้องเรียน ได้ดีมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน นักเรียนรู้ได้จากครู จากเพื่อน จากเอกสาร และสื่อต่าง ๆ สามารถเรียนรู้และมีโอกาสนำความรู้ไปปฏิบัติด้วยตนเอง ขณะเดียวกัน ครูก็มีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลต่าง ๆ จากนักเรียนด้วย
 8. ครูทำการสอนเป็นขั้นตอน เรียงลำดับตามความยากง่ายและก่อนหลังของเนื้อหา และทักษะที่สอนมุ่งสู่การปฏิบัติ การค้นคว้า การสร้างองค์ความรู้ และการนำความรู้ไปเผยแพร่ให้นักเรียน และผู้ปกครอง
 9. ผู้ปกครองเข้าใจบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนตามที่ได้ปรึกษาหารือกับครูผู้สนับสนุน และช่วยเหลือในสิ่งที่เอื้อต่อการเรียนของนักเรียนที่บ้าน ในชุมชน และแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 10. นักเรียนต้องเรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระ ทักษะ และวิธีการเรียนรู้ พร้อมทั้งพัฒนานิสัย ใฝ่เรียนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 11. นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนมองเห็นความเกี่ยวพันระหว่างสิ่งที่เรียน และชีวิตอนาคตที่มุ่งหวัง
 12. นักเรียนและผู้ปกครองร่วมมือกับครูและคณะกรรมการสถานศึกษาในการสร้างโรงเรียนให้เป็นสถานศึกษาที่มีความเอื้ออาทร มีความรับผิดชอบ เป็นชุมชนต่อการเรียนรู้ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน
- สำหรับกระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนต่อโรงเรียนในการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ

ในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องตัดสินใจอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ คือมีข้อมูลต่างๆ อย่างมาก ละเอียดและกว้างขวางพอ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลในชุมชนที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ การที่จะได้ข้อมูลอย่างมากละเอียดและกว้างพอนั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกของชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นจริง แต่การที่โรงเรียนจะได้ข้อมูลมาอย่างเพียงพอ และกว้างขวางนั้นจำเป็นที่จะต้องจัดเตรียมแบบสอบถามหรือแนวทาง

ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลที่กระชับ รัดกุมพอ ตรงตามประเด็นที่ต้องการ และสะดวกแก่สมาชิกของชุมชนจะให้ข้อมูลด้วย

2. การมีส่วนร่วมในการตีความข้อมูลและเสนอแนะทางเลือก

เมื่อได้ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการรวบรวมวิเคราะห์และตีความข้อมูลพร้อมทั้งให้ข้อเสนอต่อข้อมูลนั้น กิจกรรมในขั้นนี้โรงเรียนจะดำเนินการเองก็ได้ แต่จะไม่ได้ผลที่สมบูรณ์เพียงพอ เท่ากับให้สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย แต่สมาชิกของชุมชนทุกคนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตีความคงเป็นไปได้ ควรให้สมาชิกเพียงบางกลุ่มบางคนที่มีความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาที่โรงเรียนต้องการเท่านั้นมาเป็นผู้ช่วยวิเคราะห์ตีความข้อมูลให้

3. การกำหนดทางเลือกและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงาน

ในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียนถือเป็นการตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่าโรงเรียนจะดำเนินการไปในรูปแบบใด อย่างไร เป็นการตัดสินใจในระดับนโยบาย เพื่อจะเป็นแนวปฏิบัติแก่ครูและผู้บริหารต่อไป โดยทั่วไปมักจะมีตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วม หรืออาจจะส่งแนวคิดผ่านสมาคม องค์การที่มีอยู่ในชุมชน ไปสู่โรงเรียน การตัดสินใจเลือกทางขั้นสุดท้าย เป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนจะต้องรับรู้ รับส่วนทราบและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เมื่อมีการตัดสินใจเรื่องใดไปแล้ว ควรมีการประชาสัมพันธ์ (Communicating) ให้ชุมชนได้รับรู้ รับทราบทั่วกัน โดยใช้เครื่องมือและวิธีการทุกรูปแบบ เช่นจดหมายข่าวของโรงเรียน สมาคมผู้ปกครอง แจ้งผ่านนักเรียน ออกข่าวในสื่อมวลชนท้องถิ่นและข่าวในคำปราศรัยของครูใหญ่ หรือบุคลากรต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน เมื่อมีปัญหาอะไรจะเกิดขึ้นก็จะได้แก้ปัญหาร่วมกัน

4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับนโยบายของโรงเรียน

การที่ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินนโยบายของโรงเรียนนั้น อาจแยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4.1 การมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ หมายถึง การให้ข้อมูล การพูดคุย การเสนอแนวคิดต่าง ๆ ไป เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งสมาชิกของชุมชนอาจจะเสนอผ่านสื่อมวลชนในท้องถิ่น เสนอผ่านครูหรือผู้บริหารของโรงเรียน เสนอผ่านทางสมาชิกของสมาคมผู้ปกครอง หรือพูดในการประชุมของสมาคมโดยตรง

4.2 การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ คือ การที่ชุมชนมีตัวแทนของตนเข้าไปนั่งเป็นกรรมการบริหารของโรงเรียน หรือเป็นกรรมการในระดับต่างๆ ของโรงเรียน กรรมการที่เป็นตัวแทนของชุมชนจะให้ข้อมูล ตีความข้อมูลและเสนอแนะแนวทางปฏิบัติต่อโรงเรียนโดยตรง

จากชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่กล่าวมาอาจสรุปการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้ว่าชุมชนกับโรงเรียน เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยภารกิจที่สำคัญของโรงเรียน คือการพัฒนาบุคลากร ผู้เรียนให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและชุมชนภารกิจนี้ทำให้โรงเรียนมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ช่วยครูและอาสาสมัครในห้องเรียน การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวมีผลต่อการส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กเป็นอย่างมาก ดังนั้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ โรงเรียนจึงควรร่วมมือกับผู้ปกครองอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้โรงเรียนสามารถปฏิบัติการกิจได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพแต่ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนจะเป็นไปในทิศทางใดย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยเกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนและชุมชนที่ปฏิบัติต่อกัน

แนวคิดองค์ประกอบในการจัดการศึกษา

การวางแผน

ในกระบวนการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การวางแผนเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการบริหาร เพราะว่า การวางแผนเป็นการกำหนดทางเลือกของการปฏิบัติงานในหน่วยงานเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ได้มีผู้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ดังนี้ Kast and Rosenzweig (อ้างใน อนันต์ เกตุวงศ์, 2541) ได้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ว่าเป็นกระบวนการของการพิจารณา ตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน อย่างไร มีการเลือกวัตถุประสงค์ นโยบายโครงการและวิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นั้น ส่วนเสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545) ได้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ว่า การวางแผนคืองานทุกด้านขององค์กร ที่ได้กำหนดขึ้นอย่างมีเหตุมีผล แผนเป็นระเบียบวิธีหรือขั้นตอนที่เป็นระบบที่บุคลากรใช้เป็นเครื่องมือหรือแนวทางดำเนินงานขององค์กร การวางแผนคือ การเตรียมการหรือคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า ทำให้ผู้บริหารมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานหรือทำอะไรบางอย่างในอนาคต

ขณะที่ สมเดช สีแสง (2540) ได้ให้ความหมายว่า การวางแผน คือ การตัดสินใจล่วงหน้าของหน่วยงานว่าจะต้องการผลสำเร็จอย่างไร และคิดล่วงหน้าจะดำเนินการอย่างไรให้งานสำเร็จ และจรัส นองมาก (2544) ได้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ว่า เป็นการคาดการณ์และการแก้ไขปัญหาล่วงหน้า โดยการนำความรู้ประสบการณ์ของคนมาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การคิดเตรียมการล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร

จากความหมายของการวางแผน พอสรุปได้ว่า การวางแผนคือ การตัดสินใจล่วงหน้า โดยกำหนดทางเลือก การกำหนดวัตถุประสงค์และกิจกรรมว่าจะทำอะไร เมื่อไร อย่างไร เพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จ

ความสำคัญของการวางแผน

การวางแผนเป็นกระบวนการสำคัญของการบริหาร เพื่อให้งานในองค์กรนั้นสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่ง ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2542) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผน ไว้ดังนี้

1. ประโยชน์ของการวางแผนในการกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์
2. ลักษณะเด่นของการวางแผน การวางแผนเป็นการปฏิบัติสำหรับการจัดองค์การ การทำหน้าที่ชักนำ และควบคุมให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์
3. ความหลากหลายของการวางแผน เป็นลักษณะของการวางแผน มีความแตกต่างกันไปตามอำนาจหน้าที่ของผู้บริหาร และการวางแผนมีในทุกระดับตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงในการกำหนดนโยบาย จนถึงระดับปฏิบัติที่มีการวางแผน

ประสิทธิภาพของแผน แผนที่มีประสิทธิภาพ คือ แผนที่สามารถกำหนดและปฏิบัติตามแผน เพื่อให้มีการใช้ต้นทุนและปัจจัยอื่น ๆ เหมาะสมกับผลผลิต

ส่วนเสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545) ก็ได้ให้ความสำคัญของแผนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้หน่วยงานสามารถเตรียมรับสถานการณ์ และการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เป็นแนวปฏิบัติในการตัดสินใจ และการปฏิบัติของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ
3. ช่วยให้การใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า
4. เป็นพื้นฐานของการควบคุม ตรวจสอบในการปฏิบัติงาน

กล่าวโดยสรุป การวางแผนมีความสำคัญในการกำหนดทิศทาง หรือแนวทางปฏิบัติงานขององค์กรล่วงหน้า เพื่อให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้ทรัพยากร และสามารถทำนาขอนาคคของหน่วยงานได้

ขั้นตอนกระบวนการวางแผน

กระบวนการวางแผน หมายถึง ขั้นตอนในการวางแผนตั้งแต่ต้นจนจบว่าจะต้องทำอะไรบ้าง ก่อนหลังอย่างไร ดังที่ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการวางแผน (Planning Process) ประกอบด้วย การพัฒนาภารกิจขององค์กร การกำหนดเป้าหมาย และการสร้างแผน มีขั้นตอนปฏิบัติ คือ ผู้บริหารเริ่มต้นโดยการกำหนดภารกิจ โดยใช้ภารกิจในการกำหนดเป้าหมายขององค์กร และจัดทำแผนเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ส่วนขั้นตอนในการวางแผน หมายถึง ลำดับขั้นตอนของการวางแผน มีดังนี้

1. การคำนึงถึงโอกาส เป็นการพิจารณาถึงโอกาสจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยผู้บริหารต้องเริ่มต้น วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งขององค์กร
2. กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดผลลัพธ์ และความคาดหวังสุดท้ายของสิ่งที่ต้องการจะเป็น
3. คำนึงถึงข้อสมมุติในการวางแผน หรือการพัฒนาข้อสมมุติ เป็นการสร้างข้อกำหนดขอบเขต การคาดคะเนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของการวางแผน
4. กำหนดทางเลือกต่าง ๆ เป็นการกำหนดทางเลือกหรือการสำรวจทางเลือกที่เหมาะสมผู้วางแผนต้องสำรวจเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด
5. การเปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ โดยคำนึงถึงเป้าหมายที่ต้องการ หรือการประเมินทางเลือก เป็นการประเมินทางเลือกโดยวิเคราะห์จากจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสในแต่ละทางเลือก
6. การเลือกทางเลือก เป็นขั้นตอนการยอมรับทางเลือกที่ดีที่สุด
7. การสร้างแผนสนับสนุน เป็นการกำหนดหรือสร้างแผนที่สนับสนุนแผนงานหลัก
8. แผนตัวเลขโดยจัดทำงบประมาณ ขั้นนี้เป็นการกำหนดงบประมาณคุณลักษณะของการวางแผนที่มีประสิทธิภาพนั้น เสาธิตย์ ชัยมุสิก (2545) ได้กล่าวไว้

ดังนี้

1. มีความยืดหยุ่นสูง (Flexibility) ควรให้ลักษณะของความยืดหยุ่น เพราะจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์
2. มีความครอบคลุม (Comprehensiveness) ควรมีลักษณะของการบูรณาการในกิจกรรมเป้าหมายให้สัมพันธ์กัน
3. มีความชัดเจน (Specificity) มีการกำหนดแผนไว้ชัดเจน
4. มีการกำหนดระยะเวลาของแผน (Time Plan) กำหนดเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดให้ชัดเจน
5. มีรูปแบบ (Formality) มีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ
6. มีเหตุผล (Rationality) แผนมีการกำหนดขึ้นอย่างมีเหตุผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
7. มีการมุ่งสู่อนาคต (Future Oriented) การวางแผนในอนาคต
8. มีความสอดคล้อง (Relevance) กับเป้าหมายวัตถุประสงค์

ใกล้เคียงกันกับสมาคมผู้บริหารโรงเรียนในอเมริกัน (American Association of School Administrators : AASA) อังใน นาวิน วรศักดิ์มหาศาล (2549, หน้า 3-4) กล่าวถึงความหมายของการวางแผนไว้คือ การวางแผน (Planning) เกี่ยวข้องกับการเสนอปัญหาและลำดับความสำคัญของปัญหา การเสนอความต้องการ แนวทางและเป้าหมายในการดำเนินงาน การตัดสินใจแก้ปัญหา ตลอดจนการวางแผนบริหารทรัพยากรต่าง ๆ

สรุปได้ว่า การวางแผนการจัดการศึกษาเป็นการเตรียมการการดำเนินงานในอนาคต เพื่อสามารถกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหา และการเตรียมการใช้ทรัพยากร เพื่อให้การดำเนินงานนั้นสำเร็จลุล่วงได้ นอกจากนี้แล้วการวางแผนที่ดีนั้นต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางแผน

การประสานงาน

การประสานงานเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญของการบริหารจัดการองค์กร การประสานงานภายในองค์กรหรือภายนอกองค์กรระหว่างหน่วยงาน ผู้บริหารต้องพยายามหาวิธีสร้างให้เกิดการประสานงานขึ้น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการประสานงานไว้หลายประการ ดังนี้

บรรยงค์ โตจินดา (2542) ได้ให้ความหมายของ การประสานงาน หมายถึง การที่ผู้บริหารดำเนินการให้ผู้ปฏิบัติงานให้สอดคล้องกัน การประสานงานเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งในการบริหาร ผู้บริหารต้องประสานคน ประสานกิจกรรม และประสานทรัพยากรเข้าด้วยกัน เพื่อความสำเร็จของงาน

ขณะที่ เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2545) ได้ให้ความหมายของการประสานงานไว้ว่า การประสานงาน หมายถึง การจัดระเบียบวิธีการทำงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน ไม่ขัดแย้งกัน

เทคนิคการประสานงาน

การประสานงานที่ทำให้เกิดผลสำเร็จนั้นต้องมีการใช้เทคนิคหรือวิธีที่หลากหลาย ดังที่ สมิต สัจฉกร (2546) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ ลักษณะการประสานงานและหลักการและวิธีการประสานงานที่ดีไว้ดังนี้

องค์ประกอบของการประสานงาน

1. ความร่วมมือ สร้างเอกภาพในองค์กร โดยให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจมีข้อตกลงร่วมกัน เพื่อให้เกิดเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
2. จังหวะเวลา เป็นการกำหนดบทบาทหน้าที่ในแต่ละคน ตามเวลาที่กำหนด
3. ความสอดคล้อง การปฏิบัติงานไม่ซ้ำซ้อนกัน
4. ระบบการสื่อสาร การสื่อสารต้องรวดเร็ว ตรงกันและราบรื่น
5. ผู้ประสานงาน ต้องดึงให้ทุกฝ่ายร่วมงานกันให้ตรงวัตถุประสงค์

ลักษณะของการประสานงาน

1. การประสานงานปราศจากความขัดแย้ง
2. เป็นลักษณะของความร่วมมือของผู้นำและผู้ปฏิบัติ
3. เป็นการจัดการเกี่ยวกับหน้าที่ของคน
4. เป็นการติดต่อสื่อสาร
5. การประสานงานในระดับองค์กรและนอกองค์กร

หลักและวิธีการประสานงาน

1. จัดให้มีกระบวนการบริหารที่เป็นระบบ
2. จัดให้มีระบบของความร่วมมือที่ดี
3. จัดให้มีระบบการสื่อสารที่ดี
4. จัดให้มีการประสานวัตถุประสงค์และนโยบายเป็นการกำหนดนโยบาย
5. จัดให้มีระบบความสัมพันธ์ที่ดี
6. จัดให้รู้สิ่งที่ประสานงานให้ชัดเจน
7. จัดให้รู้รูปแบบและวิธีการประสานงาน

การใช้หลักการหรือเทคนิคการประสานงานที่ดีและถูกต้องจะทำให้การปฏิบัติงานขององค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้องค์กรประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

ประเภทของการประสานงาน

การประสานงานในองค์กรแบ่งเป็นหลายประเภท ซึ่ง สมิต สัจฉกร (2546) ได้แบ่งประเภทของการประสานงานเป็น 2 ประเภท คือ

1. การประสานงานภายในองค์กรและภายนอกองค์กร หมายถึง การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กรและการประสานงานระหว่างองค์กร
2. การประสานงานในแนวนิ่งและการประสานงานในแนวอน หมายถึง การประสานงานในระดับต่าง ๆ ในสำนักงานหากเป็นการประสานงานแนวนิ่ง หมายถึง การประสานงานระหว่างผู้ได้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชา สำหรับการประสานงานในแนวอน หมายถึง การประสานงานระหว่างบุคคลที่มีตำแหน่งเท่าเทียมกัน

อุปสรรคของการประสานงาน

การประสานงานในองค์กรและนอกองค์กรมักมีปัญหาอุปสรรคในการประสานงาน ดังที่ เนตรพัฒนา ยาวีราช (2545) ได้กล่าวถึงอุปสรรคปัญหาของการประสานงานไว้ ดังนี้



การขาดความเข้าใจอันดีต่อกัน เกิดความขัดแย้งในองค์กร ไม่มีผู้นำในการประสานงาน การไม่กำหนดความรับผิดชอบให้ชัดเจน ทำให้การทำงานก้าวถ่ายกัน

การประสานงานเป็นการจัดระเบียบการทำงาน การประสานของคน ทรัพยากร เวลา และปัจจัยอื่นในการดำเนินงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพให้การดำเนินงานสามารถบรรลุ วัตถุประสงค์ขององค์กรได้ สำหรับการประสานงานจะประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือ ของทุกฝ่ายในองค์กรและนอกองค์กร การประสานงานกับชุมชนของโรงเรียนมีความสำคัญเป็น อย่างมากในการที่โรงเรียนจะได้รับความมือในชุมชนในการจัดการศึกษา การระดมทรัพยากร และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

การจัดการทรัพยากร

การจัดการทรัพยากรเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการศึกษา มีได้หลากหลายไม่ได้จำกัดเฉพาะเงิน เท่านั้นแต่หมายถึงทรัพยากรที่อยู่ในชุมชนทั้งหมด ภูมิปัญญาชาวบ้านทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาได้ รุ่ง แก้วแดง (2546) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรไว้ว่า ทรัพยากร หมายถึง ความรู้ทุกเรื่องที่มีในชุมชนรวมไปถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ทรัพยากรที่เป็นตัวเงิน คือ เงิน งบประมาณที่ได้รับจากรัฐและชุมชน อีกประเภทหนึ่ง คือ ทรัพยากรที่ไม่ใช่ตัวเงิน ได้แก่ ความคิด คำแนะนำ และภูมิปัญญา เป็นต้น

สำหรับการบริหารการศึกษามีทรัพยากรในชุมชนอยู่ 3 กลุ่มใหญ่ คือ (1) คน คือ ประชาชนในชุมชนทั้งหมด (2) วัตถุในชุมชน คือ ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ป่าไม้ ดิน น้ำ และ (3) สถาบัน ได้แก่ วัด องค์กรในชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล ดังนั้น โรงเรียนจึงมีความจำเป็นที่จะนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษา เพราะว่า โรงเรียนมีความจำเป็นในการจัดการศึกษาอยู่ คือข้อจำกัดในด้านงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาล มีจำนวนน้อยตามความจำเป็นของการจัดการศึกษาไม่สามารถสนองต่อความต้องการพัฒนา ที่แท้จริงของโรงเรียน การจัดการศึกษาบางครั้งต้องใช้วัสดุการเรียนนอกโรงเรียนในการเรียนรู้ ของเด็กนักเรียน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การใช้ทรัพยากรจากชุมชนในการจัดการศึกษาส่งผลในทางด้านความผูกพันของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้บริหาร สถานศึกษาต้องตระหนักในการนำทรัพยากรมาใช้สำหรับแนวทางในการที่ผู้บริหารจะนำทรัพยากร ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษา

การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาเป็นการลงทุนเพื่ออนาคต เนื่องจากการศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและความรู้คุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีการลงทุนในด้านทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาโดยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากร ดังที่ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544) ได้กล่าวถึงการระดมทรัพยากรและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. การระดมทรัพยากรเพื่อการลงทุนการศึกษาได้ยึดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคคล สถาบัน และองค์กรต่าง ๆ ในสังคม โดยทุนส่วนใหญ่มาจากรัฐบาลและบางส่วนมาจากการระดมจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อจัดการศึกษา โดยมีมาตรการดังนี้

1.1 การใช้มาตรการทางภาษีเป็นเครื่องมือในการระดมทุน คือการสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนจัดการศึกษาหรือการบริจาคทรัพยากรเพื่อการศึกษา

1.2 การให้ผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบในการจ่ายค่าเล่าเรียน

1.3 การให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารทรัพย์สินของสถานศึกษา

1.4 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

1.5 การระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่น

2. แนวทางในการจัดสรรทรัพยากร ยึดหลักการดังนี้

2.1 หลักความเป็นธรรม เป็นการจัดสรรงบประมาณ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลและปัจจัยแวดล้อมเพื่อความเสมอภาคและความเท่าเทียมในการได้รับการศึกษา

2.2 หลักความเสมอภาค เป็นการจัดสรรงบประมาณในจำนวนที่เท่ากันทุกคน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลและสิ่งแวดล้อม

2.3 หลักเสรีภาพในการเลือก ให้ผู้เรียนมีสิทธิโอกาสในการเลือกเข้าเรียนในสถานศึกษาที่ต้องการ

2.4 หลักการกระจายอำนาจ ให้สถานศึกษามีอิสระคล่องตัวในการบริหารทรัพยากรการศึกษาเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียน

จากที่นำเสนอแนวทางในการระดมทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาข้างต้น องค์กรอาจสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการระดมทรัพยากรมาใช้ในสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ต้องอาศัยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากคนภายในชุมชนหรือนอกชุมชนค่อนข้างมาก ทำให้ผู้นำชุมชนโดยคณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนตลอดมา ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมกันในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. แหล่งทรัพยากร มักจะได้แก่ คหบดีในท้องถิ่น ญาติของข้าราชการระดับสูง ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เจ้าอาวาส ลูกศิษย์ของเจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน ศิษย์เก่า องค์กรการกุศล ต่าง ๆ และคนในชุมชน

2. วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนอาจจะใช้วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาหลายวิธี ได้แก่ การขอบริจาคจากแหล่งทรัพยากร ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งในกรณีนี้มักจะใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่จำเป็นและต้องการวงเงินสูง เช่น การสร้างอาคารเรียน การซื้อที่ดินเพื่อขยายบริเวณโรงเรียน การขอบริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3. กระบวนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยทั่วไปโรงเรียนมีกระบวนการในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในกรณีการขอบริจาคทรัพยากรเป็นจำนวนมากจากผู้ที่มีฐานะดี เช่น การระดมทรัพยากรเพื่อการสร้างอาคารเรียน สร้างห้องประชุมโรงเรียน หรือจัดซื้อที่ดินให้โรงเรียนตามขั้นตอน

ในเรื่องของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา นับว่าเป็นการทำงานที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาได้ชัดเจนกรณีหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษา พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาและคณะครูส่วนใหญ่จะไม่ดำเนินการเรื่องนี้ตามลำพัง จะมีการปรึกษากับผู้นำชุมชนที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาก่อนที่จะเริ่มดำเนินการ เป็นทำนองการปรึกษาเพื่อหาแนวทางดำเนินการหรือให้รับรู้การทำงานของโรงเรียน ซึ่งทำให้ได้ผู้สนับสนุนอย่างไม่เป็นทางการที่จะช่วยประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกจากนั้นในเรื่องนี้อาจจะเป็นการกระตุ้นให้ในชุมชนรู้จักการช่วยตนเอง ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากนอกชุมชน ซึ่งทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการบริจาคทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียนทุกครั้งที่มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากภายนอกชุมชนเข้ามาในชุมชน

นอกจากนี้ สมาคมผู้บริหารโรงเรียนในอเมริกัน (American Association of School Administrators : AASA) อังโน นาวิน วรศักดิ์มหาศาล (2549, หน้า 3-4) กล่าวถึงความหมายของการจัดสรรทรัพยากรไว้ว่า การจัดสรรทรัพยากร (Allocation) เกี่ยวข้องกับทรัพยากรการบริหาร

(4Ms) คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) ทั้งนี้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุนจากชุมชนจากหน่วยงานอื่น ๆ ด้วย

สรุปได้ว่า ในการศึกษาที่โรงเรียนจะสามารถนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษาได้นั้น การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในทุกขั้นตอน การกระจายอำนาจการศึกษาลงสู่ท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาทำให้สถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เกิดความผูกพันและรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของโรงเรียนของคนในชุมชน จะทำให้การระดมทุนทรัพยากรที่มีในชุมชนมาจัดการศึกษาได้ และเป็นการลดค่าใช้จ่ายของภาครัฐในการลงทุนการศึกษาได้อีกด้วย

การประเมินผล

การประเมินผลเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานในองค์กร เพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ได้มีผู้ให้ความหมายการประเมินผลไว้ดังนี้

สมยศ นาวิการ (2545) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการประเมินผลการปฏิบัติงานไว้ว่า การประเมินผลเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งในการปฏิบัติงานของบุคคล เพราะว่าการประเมินผลเป็นการพิจารณาและการพัฒนา เป็นกลไกของการควบคุมเพื่อรักษามาตรฐานของการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย ในการประเมินผลนั้นต้องการที่จะพัฒนา ค้นคว้าหาวิธีการที่จะพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคคล ส่วน พูลสุข สังข์รุ่ง (2541) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลการปฏิบัติงาน หมายถึง การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่บุคคล นอกจากนี้ โรเจอร์ เบลโลว์ (อ๋างโน เริงศักดิ์ ปานเจริญ, 2539) ได้ให้คำจำกัดความคำว่า การประเมินผลไว้ว่า เป็นการประเมินคุณค่าของบุคคลแต่ละคนต่อองค์กร

ประโยชน์และความสำคัญของการประเมิน

การวัดผลและการประเมินผลมีความสำคัญในการติดตามการปฏิบัติงานในองค์กรให้สำเร็จผล ดังที่ อนันต์ เกตุวงศ์ (2541) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของการประเมินผลไว้ดังนี้ การประเมินผล คือ การวัดและประเมินสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแผน ดังนั้น ข้อมูลและข่าวสารที่ได้รับจากการวัดผลประเมินผล จึงมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องกับแผนและโครงการนั้น กล่าวคือ ถ้าผลการประเมินเป็นไปในทางบวกหรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ในแผนสิ่งที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะป็นวิธีการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน ทั้งหมดนี้ย่อมหมายถึง การยึดเป็นแนวทางในการพัฒนาไปขยายผลต่อไป แต่ถ้าผลนั้นเป็นไปในทางลบในลักษณะของปัญหาอุปสรรค หรือคุณภาพงานต่ำนั้น ก็จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารนำไปวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไข

การพัฒนางานก็จะดีขึ้น นอกจากนี้แล้ว การประเมินผลซ้ำทำให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานตามแผนมีความระมัดระวังเตรียมพร้อมในการทำงานมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากหลังการประเมินผล ถ้าการประเมินผลของการปฏิบัติงานมีข้อบกพร่องหรือปฏิบัติงานได้ต่ำกว่ามาตรฐานย่อมทำให้ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานถูกตำหนิและไม่มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

ปัญหาและอุปสรรคของการประเมินผล

การประเมินผลโดยทั่วไปแล้วเป็นการพัฒนางานหรือการควบคุมการปฏิบัติงานขององค์กรให้สามารถบรรลุผลสำเร็จ แต่การประเมินผลในบางครั้งก็ไม่สามารถปฏิบัติได้หรือเมื่อปฏิบัติไปแล้วก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ เป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรโดยไม่จำเป็น จึงเป็นปัญหาในการประเมินผล ดังที่ อนันต์ เกตุวงศ์ (2541) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคของการประเมินผลไว้ดังนี้

1. แผนหรือโครงการไม่มีปัญหา เป็นการตัดสินใจไว้ล่วงหน้าหรือไม่มีอะไรต้องพิจารณาแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องประเมินผล

2. แผนไม่มีความชัดเจน ไม่มีการกำหนดแนวทางไว้ จึงมีการเปลี่ยนแปลงตลอด จึงไม่สามารถประเมินผลได้

3. การกำหนดทิศทาง จุดประสงค์ไม่ชัดเจน ทำให้การประเมินผลขาดทิศทาง

4. ในบางกรณีไม่มีผู้มีความรู้ ความสามารถในการประเมินผลได้

นอกจากนี้แล้ว การประเมินผลยังทำให้ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานเกิดความกลัว

ในการประเมินผลงาน เพราะว่าผลของการประเมินมีผลกระทบต่อการทำงาน มีผลกระทบต่อชีวิตของเขา ทำให้เขาเสียหาย จึงมีอคติต่อการประเมินและการประเมินผลอาจทำให้ผู้ปฏิบัติเสียขวัญและกำลังใจได้ แต่ในทางกลับกัน การประเมินผลอาจทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจได้เลื่อนขั้นตำแหน่งเพราะการประเมินผลงานตามที่ปฏิบัติมาจริงและยุติธรรม

ขั้นตอนของการประเมินผล

ขั้นตอนการประเมินผล หรือกระบวนการประเมินผล ตั้งแต่การวางแผนเริ่มต้นขึ้นถึงสิ้นสุดกระบวนการ ดังที่ Johos (อ้างใน อนันต์ เกตุวงศ์, 2541) ได้กำหนดขั้นตอนของการประเมินผลไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดสิ่งที่ประเมินว่าจะประเมินอะไร เพื่อให้ทราบว่า การประเมินผลนี้มีวัตถุประสงค์อะไร ประเมินเพื่ออะไร

2. การวัดสิ่งที่ประเมิน เพื่อทราบถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินแล้วก็จัดหาเครื่องมือหรือกำหนดเป้าหมายของการประเมิน ใช้หลักเกณฑ์วิธีการใดในการประเมิน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการที่หลากหลายเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง

ส่วน สตีเฟน พี รอบบินส์ (อ้างใน อนันต์ เกตุวงศ์, 2541) ได้กำหนดขั้นตอนของการประเมินไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. ทำการวัดสิ่งที่เกิดขึ้นจริง โดยคาดหวังว่าจะวัดอะไร วัดสิ่งใด แล้วจึงกำหนดวิธีการวัดและเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เปรียบเทียบข้อมูลที่วัดได้กับมาตรฐาน เมื่อได้ผลการวัดแตกต่างจากมาตรฐานก็ต้องทบทวน
3. เมื่อการปฏิบัติแตกต่างจากมาตรฐานจึงทบทวนหาสาเหตุ ความเหมาะสมแล้วศึกษาความเป็นไปได้ต่างๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วอาจมีการปรับปรุงขั้นตอนและกระบวนการปฏิบัติเพื่อให้งานทำงานได้มาตรฐาน

ประเภทของการประเมิน

การประเมินผลงานมีการแบ่งประเภทของการประเมินผลไว้ ซึ่ง Poland (อ้างในอนันต์ เกตุวงศ์, 2541) ได้แบ่งประเภทการประเมินผลงานเป็น 3 แบบด้วยกัน คือ

1. การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) เป็นการประเมินความสำเร็จที่แท้จริงของแผนหรือโครงการว่า เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการตามแผนแล้วได้ผลงานหรือผลผลิตออกมาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลที่คาดว่าจะได้รับเพียงใด
2. การประเมินประสิทธิภาพ (Efficiency Evaluation) เป็นการประเมินถึงทรัพยากรที่ใช้ไปว่าทำให้บังเกิดผลมากน้อยเพียงใด ซึ่งมักจะใช้วิธีการวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ (Cost Benefit Analysis) หรือการวิเคราะห์ต้นทุน และประสิทธิผล (Cost Effectiveness Analysis) มาทำการพิจารณาประเมิน เพื่อจะรู้ว่าค่าใช้จ่ายที่แท้จริงหรือที่ใช้ไปจริงของแผน เป็นเท่าใด โดยมีวิธีการประเมิน 2 แบบ คือ
 - 2.1 การควบคุมประเมินผล (Program Monitoring) เป็นการประเมินผลตามเป้าหมายและนโยบายว่ามีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับระเบียบ กฎเกณฑ์ และมาตรฐานที่กำหนดไว้เพียงใด
 - 2.2 การประเมินความแตกต่าง (Discrepancy Evaluation) เป็นการประเมินถึงความสำเร็จของแผนเปรียบเทียบกับมาตรฐานว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด

3. การประเมินโดยอาศัยแนวความคิดจากหลายๆ แหล่ง (Eclectic Evaluation) เป็นการประเมินผลหลายๆ ลักษณะ หรือหลายๆ อย่างไปด้วยกัน เช่น การประเมินในเรื่องการใช้ทรัพยากร การประเมินถึงกระบวนการปฏิบัติงานและการประเมินผลงานของแผน

ขณะที่ สมาคมผู้บริหาร โรงเรียนในอเมริกัน (American Association of School Administrators : AASA) อ้างใน นาวิ นว ศักดิ์มหาศาล (2549, หน้า 3-4) กล่าวถึงการประเมินว่าการประเมิน (Evaluation) เกี่ยวข้องกับการประเมินแผนงาน การใช้ทรัพยากร การติดตามผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน และถือว่ากระบวนการวัดความก้าวหน้าของบุคคลหรือหน่วยงานว่าการปฏิบัติที่ออกมา นั้น เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือไม่ และผลของการประเมินต้องรายงาน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมหาทางแก้ไขปรับปรุงพัฒนาองค์กรต่อไป

สรุปได้ว่าการประเมินผลเป็นเครื่องมือในการกำกับ ควบคุมการดำเนินงานขององค์กรให้ดำเนินตามแผนที่วางไว้และยังเป็นการควบคุมผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้ว การประเมินผลยังช่วยให้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคในระหว่างการดำเนินงานและนำผลที่ได้มาพัฒนาองค์กรต่อไป

แนวคิดองค์ประกอบในการจัดการศึกษาที่ได้กล่าวมา การจัดการศึกษาควรประกอบไปด้วย การวางแผน การประสานงาน การจัดหาทรัพยากร และการประเมินผล ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย อำเภอคอยสะแกัด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผู้ศึกษาได้ยึดแนวคิดของสมาคมผู้บริหาร โรงเรียนในอเมริกัน (American Association of School Administrators : AASA) เป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นโยบายการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยตอบสนองต่อความต้องการของเด็กในแต่ละช่วงวัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาทุก ๆ ด้านอย่างสมดุลและต่อเนื่อง โดยอาศัยศักยภาพและความร่วมมือของฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งนโยบายจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ได้บรรจุอยู่ในแผนการจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2549) ที่เป็นหลักการจัดการศึกษา โดยเป็นการศึกษาตลอดชีวิตประชาชนและให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้การพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องซึ่งสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนและเอกชน



องค์การวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีสิทธิได้รับประโยชน์จากรัฐ และให้เด็กทุกคนมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ตลอดจนคุ้มครองเด็กที่ไม่มีผู้ดูแล ให้ได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐด้วย และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก องค์การสหประชาชาติได้ประกาศใช้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) (อ้างในกรมอนามัย, 2547) ที่มีสาระสำคัญมุ่งปกป้อง ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของเด็ก ตลอดจนส่งเสริมสิทธิพื้นฐานของเด็ก 4 ประการ คือ

1. สิทธิในการอยู่รอด ได้แก่ สิทธิที่จะรับบริการด้านสาธารณสุข ได้รับการจดทะเบียน และมีชื่อทันทีตั้งแต่เกิด
2. สิทธิในการได้รับการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและอารมณ์
3. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง ได้แก่ การคุ้มครองจากการทำร้าย ทารุณกรรมถูกทอดทิ้ง การแสวงหาผลประโยชน์ การลักพา ฯลฯ
4. สิทธิในการมีส่วนร่วม ได้แก่ การแสดงความคิดเห็น การได้รับข้อมูลข่าวสาร การแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของเด็ก รวมถึงการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่หนังสืออื่น ๆ เพื่อเด็ก

ความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เด็กทุกคน มีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้เด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพตนเอง ตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล และเต็มตามศักยภาพ ดังนี้

1. การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย (0-5 ปี) ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง
2. ปัจจัยแวดล้อม และการเลี้ยงดูที่เหมาะสม สามารถปรับเปลี่ยนลักษณะการพัฒนาศักยภาพการทำงานของสมองมนุษย์ได้ ช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนาสมอง คือ ในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต
3. การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืนและป้องกันปัญหาสังคมระยะยาว จำเป็นต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ปฏิสนธิ โดยเน้นให้ครอบครัวเป็นแกนหลักในการพัฒนาเด็ก และให้ชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาการเลี้ยงดูทุกขั้นตอน

4. แนวคิดในการพัฒนาเด็กเพื่อให้มีการพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล นับตั้งแต่ปฏิสนธิ จวบจนเจริญวัย จำเป็นต้องมีการตื่นตัวและผนึกกำลังกันทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งภาคธุรกิจที่ต้องร่วมกันส่งเสริมครอบครัวให้ พ่อ แม่ มีความรักและความรู้ สามารถเลี้ยงดูบุตรหลาน ได้อย่างถูกวิธี

5. ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้เลี้ยงดูเด็ก รวมทั้งแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและครอบครัว มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้เจริญเติบโต พัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์ บุคคลเหล่านี้ต้องมีความรู้เชิงหลักวิชาและทักษะที่ถูกต้อง ในการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์

6. การพัฒนาเด็กปฐมวัย ต้องถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า การวิจัยได้แสดงว่าการลงทุน เพื่อพัฒนาเด็กตั้งแต่ต้น เป็นการลงทุนที่น้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการตามแก้ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้น เพราะความไม่มีคุณภาพของประชากรในสังคม

ในการจัดการศูนย์และโรงเรียนปฐมวัยจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินการจัดการ ได้อย่างถูกต้องตามหลักการและอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะช่วยให้เด็กมีโอกาสพัฒนาทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้เหมาะสมกับ ศักยภาพของเด็กแต่ละคน หากว่าศูนย์เด็ก และโรงเรียนปฐมวัยศึกษาจะดำเนินงานให้บรรลุผลดี จะต้องมีการจัดการที่เหมาะสม ดังที่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2542) ได้กล่าวว่า การจัดการศูนย์และโรงเรียนปฐมวัยศึกษาเป็น หัวใจสำคัญที่จะดำเนินงานของศูนย์และโรงเรียนปฐมวัยศึกษาประสบผลสำเร็จมีความสำคัญดังนี้

1. ช่วยทำให้การทำงานไม่ก้าวก่ายหน้าทีกัน และติดตามงาน ได้สะดวกขึ้น ทั้งนี้เพราะได้ แบ่งสายงานและความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจนแล้ว

2. ช่วยทำงานให้การดำเนินงานเป็น ไปตามลำดับขั้นตอนอย่างมีระบบระเบียบและ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3. ช่วยทำให้สมาชิกในหน่วยงานทำงาน ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะได้มีการแบ่ง งานกันทำตามความสามารถ ความถนัดของแต่ละคน ดังนั้นคนจะมีทักษะเฉพาะด้านซึ่งส่งผลทำให้ การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และนอกจากนี้ผู้ปฏิบัติยัง ได้เข้าใจเป้าหมายการทำงานชัดเจน และมีหลักยึดถือในการทำงาน

4. ช่วยลดเวลาในการทำงาน ได้มากขึ้น เพราะ ได้มีการจัดระเบียบและกำหนดวิธีการ ในการทำงานอย่างชัดเจน

5. ช่วยให้เห็นข้อผิดพลาดได้ง่ายขึ้น และสามารถแก้ไขได้ทันที่

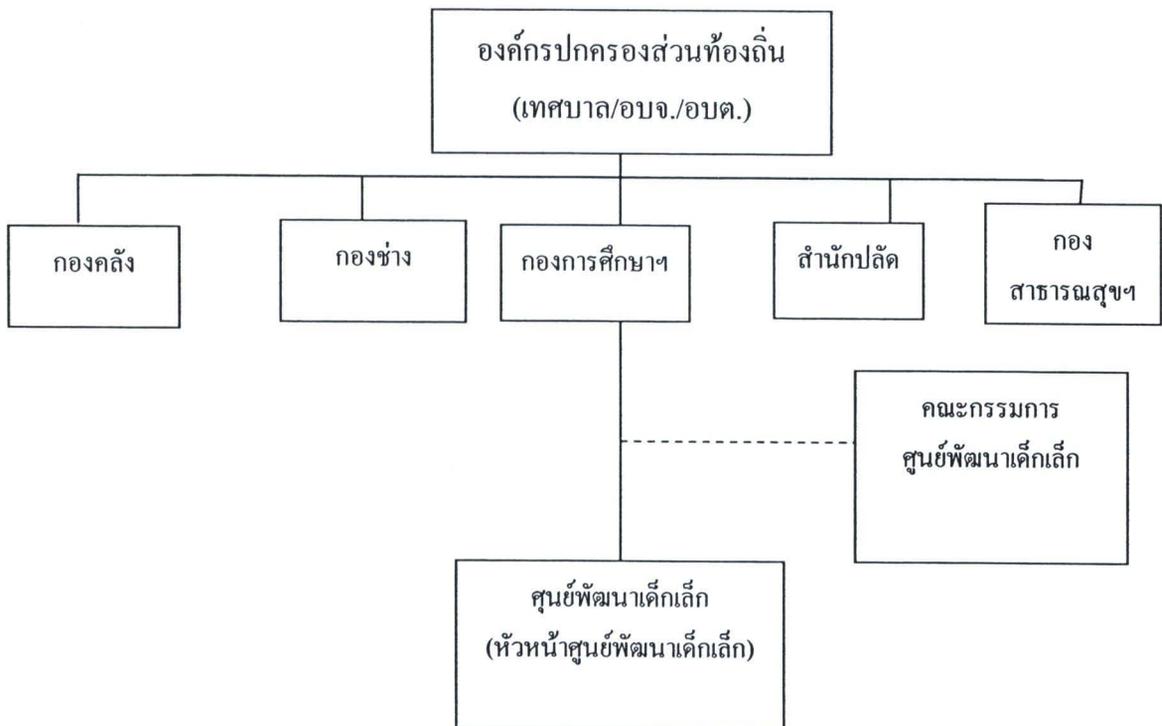
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ได้กำหนดการจัดการศึกษาปฐมวัยว่าให้จัดในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย นอกจากนั้นยังได้กำหนดไว้ว่าองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ ตามความพร้อมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น ดังนั้น การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้ คือ การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (อายุ 3-5 ปี) ด้วยความร่วมมือของชุมชน เพื่อกระจายโอกาสการเตรียมความพร้อม และพัฒนาเด็กเล็ก ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัย และเต็มตามศักยภาพ ตลอดจนเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง และเป็นพื้นฐานของการศึกษาระดับที่สูงขึ้นต่อไป สำหรับเป้าหมายการจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีดังนี้ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้ง และบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตามความต้องการและ ด้วยความร่วมมือของชุมชน ส่วนวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบด้วย

1. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกต้องสุขลักษณะ และได้รับการฝึกฝนพัฒนาตามวัยและเต็มตามศักยภาพ
2. เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กทุก ๆ ด้าน แบบองค์รวม ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
3. เพื่อกระตุ้นให้ชุมชน มีส่วนร่วมให้การจัดการและพัฒนาความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กอย่างถูกวิธี
4. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน ให้สามารถร่วมกันวางแผนและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้
5. เพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้โดยสะดวก และเป็นการกระจายโอกาสการพัฒนาความพร้อมให้เด็กทุกคน ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง
6. เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของแต่ละพื้นที่และเป็นไปตามระเบียบปฏิบัติของกรมการปกครอง (2545) ควรดำเนินการดังนี้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชนให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ความต้องการในการส่งเด็กเข้าเรียน สิ่งที่ต้องการให้ศูนย์จัดบริการ พิจารณาเลือกรูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ เนื่องจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความหลากหลายในศักยภาพด้านทรัพยากรและเศรษฐกิจการกำหนดรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงอาจแตกต่างกันตามลักษณะสภาพของชุมชนและความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล สถานที่ และเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ จัดทำแผนงานและจัดทำญัตติเพื่อขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น นำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบรรจุในแผนพัฒนาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น



แผนภูมิที่ 1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรูปแบบที่ 1 บริหารจัดการ โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ที่มา : กรมการปกครอง (2545, หน้า 5)



แผนภูมิที่ 2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรูปแบบที่ 2 บริหารการจัดการ โดยผู้แทนชุมชน

ที่มา : กรมการปกครอง (2545, หน้า 6)

การบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสันปูเลย

สำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2553) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีมาตรฐานและคุณภาพตามหลักวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง โดยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น นั้น ๆ

ด้านการบริหารงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์และส่งเสริม พัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนา ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์- จิตใจ สังคม และ สติปัญญาที่เหมาะสมตามวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้น ระยะเวลาการจัดการเรียนรู้และ แนวทางการจัดการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องดำเนินการ อย่างต่อเนื่องและเหมาะสมเพื่อให้เด็กเล็กได้รับการศึกษาและพัฒนาเป็นไปตามวัยแต่ละช่วงอายุ สอดคล้องกับ สังคม วัฒนธรรม กฎมณเฑาะฏท้องถิ่น และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ให้เด็กเล็กพร้อม ที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 2 ประเภท ดังนี้

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดตั้งเอง
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนตามพระราชบัญญัติ

กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

โดยรับถ่ายโอนจากส่วนราชการต่าง ๆ ได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานการประถมศึกษา แห่งชาติและกรมศาสนา

การบริหารจัดการ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเองและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนจากกรมการพัฒนาชุมชน และสำนักงานการประถมศึกษา แห่งชาติ ให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนจากกรมศาสนาให้ปฏิบัติตามแนวทาง การปฏิบัติในการบริหารจัดการในศาสนสถาน กรณีที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้เลือกรูปแบบการบริหาร จัดการแบบที่ 1 ที่มอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ทั้งหมด ให้องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น กรณีที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเลือกรูปแบบการบริหารจัดการ แบบที่ 2 และ 3 ให้เป็นไป

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด
ทั้งในด้านการบริหารงาน บุคลากร งบประมาณ และวิชาการ

การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
มีหลายเรื่อง ดังนี้

ปรีชา ไชโย (2541) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาตามทัศนะ
ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง พบว่าสมาชิกองค์การบริหาร
ส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาโรงเรียน โดยร่วมเป็นคณะกรรมการเสนอแนวคิดเห็น
ต่อผู้บริหาร สนับสนุนทรัพยากร กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย นอกจากนี้แล้วยังร่วมในการ
จัดตั้งองค์กร ในการร่วมพัฒนาการจัดการเรียนจัดกิจกรรม เพื่อความร่วมมือในชุมชน ในด้านการ
ส่งเสริมสนับสนุนมีการปฏิบัติงานของครูมีการยกย่องชมเชยครูในการปฏิบัติงานและเป็นผู้นำใน
การจัดกิจกรรมเพื่อความร่วมมือระหว่างชุมชน เป็นผู้เสนอโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นการสนองต่อความต้องการของชุมชนและยังมีการควบคุม ติดตาม
การปฏิบัติงานของโรงเรียนรวมทั้งร่วมประเมินผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน

ขณะที่สวัสดิ์ ยศบุญเรือง (2541) ได้ศึกษาการส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษา : ศึกษากรณีบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถม
ศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า บุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ตระหนัก และเห็นความสำคัญเกี่ยวกับ
บทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมการจัดการศึกษา แต่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ
ในบทบาทหน้าที่ดังกล่าว จึงทำให้การดำเนินงานส่งเสริมชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ไม่เพียงพอ ไม่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกรรมการ โรงเรียน มีการประสานงานด้านวิชาการ
กับชุมชนน้อย สำหรับกรรมการโรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการประชุม
มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ส่วน เอกราช ฉัตรใจคำ (2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการ โรงเรียนของ
คณะกรรมการ โรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพร้าว พบว่าคณะกรรมการ โรงเรียน
มีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนเพื่อสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นตัวแทนประสานงานของโรงเรียนตลอดจนการวางแผน การจัดหา
ทรัพยากรช่วยเหลือทางด้านงบประมาณ และการร่วมตรวจสอบการใช้จ่ายเงินงบประมาณ
นอกจากนี้ คณะกรรมการยังช่วยเหลืองานทางด้านวิชาการ ในด้านการช่วยเหลือด้านการใช้วัสดุ

การเรียนการสอนที่มีอยู่ในชุมชน ร่วมวางแผนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการศึกษาของนักเรียน

ขณะที่สุทธิรักษ์ ปิณฑกานนท์ (2543) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา พบว่า ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมโดยผ่านคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาหรือโรงเรียนเข้าใจว่าเมื่อมีคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียนซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชนแล้ว ชุมชนไม่จำเป็นที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงก็ได้ ซึ่งเป็นการเข้าใจผิด เพราะถ้าประชาชนในชุมชนทั้งสองมีส่วนร่วม ได้รับทราบขั้นตอน และความหมายของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีส่วนร่วมดำเนินการจัดการศึกษาตั้งแต่เริ่มต้นแล้ว ประชาชนจะเห็นความสำคัญของตนเอง และมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบการจัดการศึกษาของชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือโรงเรียน ในด้านกระบวนการจัดการศึกษา ประชาชนบางส่วนของชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการคัดเลือกตัวแทนเข้ามาเป็นคณะกรรมการการศึกษาโดยตรง

สำหรับ อนุพล มาธนะสารวุฒิ (2543) ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสันติศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน คือ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การเรียนของนักเรียน ร่วมกำหนดนโยบาย หลักสูตรและการเรียนการสอน ร่วมเสนอหลักสูตรเพื่อแก้ไขปัญหาท้องถิ่นและร่วมใน การวัดผลประเมินผล นอกจากนี้ในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรผู้ปกครองมีความต้องการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในด้าน ต่าง ๆ อาทิเช่น การจัดกิจกรรมสหกรณ์ การจัดกิจกรรมทางศาสนาเป็นต้น ส่วนในด้านความสัมพันธ์กับชุมชนพบว่าผู้ปกครองมีความต้องการมีส่วนร่วมในด้านการจัดหาทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ การเรียน การจัดหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในส่วนของปัญหาการมีส่วนร่วมพบว่าผู้ปกครองยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร ไม่มีความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

ทางด้าน มัณฑนา เป็งจันทร์ (2544) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลควรได้รับการพัฒนาให้มีความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจต้องการส่งเสริมให้เด็กในพื้นที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี และต้องการสนับสนุนให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ อีกทั้งต้องทราบปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาของ โรงเรียนเพื่อแนวทางแก้ปัญหาพร้อมกันต้องการส่งเสริมการร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนจัดสรรเงินอุดหนุน และเป็นกรรมการร่วมกำหนดนโยบายวางแผนของ โรงเรียนต้องมีระเบียบกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ของสมาชิกสภา



องค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาโรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน ด้านความรู้พื้นฐานของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ยังขาดความรู้กับแนวทางปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขาดความรู้เรื่องการวางแผน การเขียนโครงการขาดความรู้เรื่องการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชน และขาดความรู้เรื่องการประสานงานประสานงานเรื่องบุคคลและองค์กรในชุมชนขาดความเสียสละต่อส่วนรวม ความรับผิดชอบและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม งบประมาณมีน้อย จึงไม่มีโครงการที่จะช่วยเหลือการศึกษาอย่างชัดเจน องค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบาย ในการสนับสนุนด้านอุปกรณ์เพื่อการศึกษาที่ชัดเจน ด้านการจัดองค์กรขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีคณะบุคคลหรือผู้รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการศึกษาโดยตรงส่วน

ขณะที่ศรีไพร อินตา (2544) ได้ศึกษาความต้องการของชุมชนข้างเคียงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน พบว่า ด้านการวางแผนจัดทำหลักสูตร ชุมชนต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนทั้งสายสามัญและสายอาชีพของโรงเรียนให้นักเรียนและให้คณะครูผู้นำชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดรายวิชาที่เปิดสอนในโรงเรียน มีการประชุมชี้แจงแผนการเรียนรู้แก่ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนด้านการจัดวิชาเลือกชุมชนต้องการให้ทางโรงเรียนเปิดสอนวิชาคอมพิวเตอร์ ให้เน้นในเรื่องเกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชน เช่น สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ป่าไม้ และต้องการให้เปิดสอนวิชาดนตรีไทยเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน รวมถึงเรื่องยาเสพติด โรคเอดส์ ต้องการให้เปิดสอนวิชาภาษาอังกฤษและสอนวิชาชีพ ส่วนในด้านการจัดการเรียนการสอน ชุมชนต้องการให้มีการส่งเสริมให้ผู้เรียน เป็นผู้ที่มัลักษณะที่มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความเป็นผู้นำ มีความกตัญญูกตเวที มีความรักภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง พัฒนาทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความสุข สนุก ไม่เคร่งเครียด ฝึกให้เด็กรู้จักคิดและจากการปฏิบัติจริง จัดการเรียนการสอนทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย ส่วนในด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ชุมชนต้องการให้ครูใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนทุกครั้ง และต้องการให้ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางบริการสื่อการเรียนการสอนแก่ชุมชน รวมถึงต้องการมีส่วนร่วมในการจัดหาสื่อการเรียนการสอนด้วย ด้านการประเมินผลการเรียนชุมชนต้องการร่วมประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน จัดประเมินผลตามสภาพจริง ให้โรงเรียนแจ้งผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบทุกครั้งมีความต้องการให้สอนซ่อมเสริมหลังการประเมิน และในด้านกิจกรรม ชุมชนต้องการส่งเสริมประสบการณ์อาชีพในท้องถิ่น กีฬา และนันทนาการ คณิตคิดเร็ว กิจกรรมนักวิทยาศาสตร์น้อย กิจกรรมภาษาอังกฤษ กิจกรรมท่องเที่ยว และกิจกรรมแนะแนว

ในขณะที่ สุรพล ไคร์วานิช (2544) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ประถมศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความพร้อมด้านการเสียสละเวลามาทำงาน เพราะกรรมการทุกคนให้ความร่วมมือแก่สถานศึกษาทุกครั้งเมื่อมีกิจกรรม ทั้งนี้ในสภาพความเป็นจริงกรรมการส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการศึกษา มีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนและมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และทุกคนยังมีบทบาทในการแสวงหาคน วัสดุ สิ่งของ และการจัดการเพื่อมาพัฒนาสถานศึกษาตลอดเวลาตามกำลังและสมควรแก่ศักยภาพสำหรับ

ส่วน ทับทิม กวีวัฒน์ (2545) ได้ศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพโรงเรียน การสร้างวิสัยทัศน์ การกำหนดนโยบาย เป้าหมายของโรงเรียน ตลอดจนถึงประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผน ยกเว้นการมีส่วนร่วมในการพิจารณาความดีความชอบที่ครูผู้สอนไม่มีส่วนร่วม

ขณะที่ บุญเลิศ ทิพจร (2544) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของบุคลากรในชุมชนอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความต้องการและศักยภาพของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน โดยชุมชนมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมผลักดัน การตัดสินใจให้มีการปฏิบัติตามแผนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ด้านการจัดองค์กรนั้นชุมชนมีความพร้อมในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ประสบการณ์ ทรัพยากร บุคลากร ในการปฏิบัติงานตาม โครงสร้าง ด้านการอำนวยความสะดวกชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการช่วยเหลือ สนับสนุน โรงเรียน ด้านการประสานงานชุมชนมีส่วนร่วมในการประสานงานทั้งในองค์กรและนอกองค์กร และด้านการประเมินผลชุมชนมีส่วนร่วมตามระเบียบส่วนแนวทางให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหาร ในด้านการวางแผนให้การวางแผนมาจากความต้องการของชุมชน ด้านการจัดองค์กร ให้ชุมชนร่วมกำหนดรูปแบบอย่างหลากหลาย ด้านการประสานงานให้โรงเรียนเป็นแกนกลางในการประสานตามแผนและทรัพยากรในชุมชน ด้านการประเมินผลให้ชุมชนร่วมในการเสนอแนะและประเมินเพื่อพัฒนาและการบริหารงานทั่วไป ให้โรงเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบทรัพยากรในการบริหารแก่โรงเรียน

สำหรับ บัลลังก์ จันทบูรณ์ (2545) ได้ศึกษา แนวทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การได้รับการอุดหนุนด้านงบประมาณการก่อสร้างอาคารสถานที่จากรัฐไม่เพียงพอรวมทั้งการอุดหนุนเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายเด็กในสถานศึกษาแต่ละแห่งและขาดการได้รับการอุดหนุนงบประมาณจากชุมชน

หรือผู้ปกครอง การประสานงานระหว่างสถานศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเป็นเอกภาพในการบริหาร ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของคณะกรรมการสถานศึกษา หรือคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ด้านการบริหารและประสานงานแนวทางการดำเนินงานของรัฐในระยะเริ่มต้นของการถ่ายโอนส่วนใหญ่เห็นว่ารัฐควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและควรแจ้งให้ผู้ปกครอง ชุมชน ทราบถึงแนวนโยบายของการจัดการศึกษา สำหรับด้านหน้าที่หลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่าควรกำหนดนโยบาย กรอบวิธีดำเนินการการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของตำบลให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรบริหารจัดการ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ร่วมพิจารณา วางแผน จัดทำโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาสถานศึกษา สำหรับบทบาทในการประสานงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานด้านการจัดการศึกษาระดับอำเภอหรือเขตพื้นที่การศึกษากับสถานศึกษาในเขตรับผิดชอบปีต่อมา

นอกจากนี้ วรวรรณ ตันตนาเสน (2546) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และเจ้าหน้าที่ สมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมน้อยในด้านการวางแผน ด้านการจัดแสวงหาทรัพยากร ด้านการประสานงาน และด้านการประเมินผล เพราะโดยทั่วไปชุมชนไม่มีความเข้าใจในแนวคิด นโยบาย แผนกิจกรรมโครงการและความต้องการของโรงเรียน ทั้งโรงเรียนยังเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนค่อนข้างน้อยไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้คณะกรรมการหรือชุมชนได้รับทราบในกิจกรรม หรือโครงการที่ต้องการจัดทำอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีความรู้ในการกำกับ ตรวจสอบ ติดตามแผนอย่างมีระบบและต่อเนื่อง แต่กรรมการส่วนใหญ่ที่มาจากชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการบริหารงานการเงินจึงไม่สามารถให้คำปรึกษาและเสนอแนะได้

สำหรับ นันทิพย์ เสือสวรรค์ (2546) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาโดยอาสาเป็นสมาชิกของคณะกรรมการของโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้ปกครองส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมปฐมนิเทศ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมนิทรรศการแสดงผลงาน โดยเข้าร่วมในฐานะผู้แสดงความคิดเห็นและร่วมบริจาคเงิน การเข้ารับการอบรมที่โรงเรียนจัดให้ นอกจากนั้น ในฐานะผู้สนับสนุนสถานศึกษา ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสนับสนุนในการทำความเข้าใจและ

ให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อกำหนดของโรงเรียน บริจาคเงิน และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ผู้ปกครองคนอื่นทราบ ทำความเข้าใจและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อกำหนดของโรงเรียน และร่วมให้คำปรึกษาในเรื่องสุขภาพเด็ก และพัฒนาการของเด็ก แต่ปัญหาในการมีส่วนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนที่ผู้ปกครองไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้เพราะไม่ได้รับแจ้งข่าวสาร รู้สึกว่าตนเองไม่พร้อม กิจกรรมที่จัดไม่น่าสนใจ ไม่ตรงกับความต้องการมีความรู้สึกที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนให้ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรม และไม่ทราบความต้องการของโรงเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ ผู้ปกครองขาดทักษะความรู้ความชำนาญ โรงเรียนไม่ชี้แจงรายละเอียดความสำคัญให้ผู้ปกครองทราบขณะ

นอกจากนี้ คณิตฐา กัดเนียม (2546) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอเมืองลำพูนพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมด้านการวางแผนงบประมาณในเรื่องการเสนอปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี การกำหนดวิสัยทัศน์ในการวางแผนงบประมาณ การหางบประมาณสนับสนุนแก่สถานศึกษา การช่วยดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรของสถานศึกษาและการจัดตั้งกองทุน สำหรับปัญหาของการมีส่วนร่วมคือ การขาดการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของคณะกรรมการ และความเข้าใจเกี่ยวกับงบประมาณเป็นหน้าที่ของรัฐ และประชาชนไม่มีกำลังทรัพย์มาก

ส่วน วสันต์ ขอดศิริ (2547) ได้ศึกษา ความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น กลุ่มโรงเรียนคอยเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเจ้าหน้าที่และสมาชิกที่เป็นตัวแทนของประชาชนในองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมกำหนดค่านโยบายในการวางแผนจัดการศึกษาของโรงเรียน ร่วมประชุมจัดทำแผนพัฒนาประจำปีของโรงเรียน และร่วมจัดลำดับความสำคัญของปัญหาโรงเรียนที่มีอยู่ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนและดำเนินการตามภารกิจที่วางไว้ และมีการร่วมแสวงหาแหล่งทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่ยากจนให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ยากจน ร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนในโรงเรียนให้นักเรียนร่วมประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์จากแหล่งภายนอกให้โรงเรียน ร่วมช่วยเหลือด้านแรงงานในการพัฒนาโรงเรียน และยังเป็นกรรมการประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินมาตรฐานของโรงเรียน ร่วมคิดวิเคราะห์ประมวลผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ในปีเดียวกัน ประพันธ์ สร้อยเพชร (2547) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์โรงเรียนตำบลแซ่ซ่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในด้านการบริหารและ

จัดการศึกษาในการส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินการจัดการศึกษา สนับสนุนให้โรงเรียนได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ให้ความเห็นชอบในสาระหลักสูตร ส่วนการไม่มีส่วนร่วมคือการแต่งตั้งอนุกรรมการ กำหนดนโยบายของโรงเรียนและการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ทั้งนี้เกิดจากปัญหา การขาดความรู้เกี่ยวกับการปฏิรูป และขาดการประสานงานของสถานศึกษา ส่วนในด้านการแสวงหาและให้การสนับสนุนด้านการเงิน พบว่าส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน การแสวงหาวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ทางโรงเรียน ส่วนการไม่มีส่วนร่วมคือการประสานงานกับเอกชน ห้างร้านต่าง ๆ เพื่อหาเงินสนับสนุนโรงเรียน สำหรับด้านการร่วมกิจกรรมพัฒนา นักเรียนพบว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมในด้านการจัดกิจกรรมกีฬาในโรงเรียน การจัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี และในด้านการประสานงาน และการประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาประสานการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนสำหรับ

ส่วน ชญาพร เสาร์เจริญ (2548) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของเทศบาลตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า บุคลากรส่วนน้อยที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เพราะบุคคลส่วนใหญ่ไม่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมและอนุกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของเทศบาล ในขั้นการกำหนดรายละเอียดกิจกรรมแผนงาน/โครงการในระยะ 5 ปีบุคลากรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำแนวทางการพัฒนามากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของสาขาการพัฒนาและแผนงาน พิจารณาทบทวนรายละเอียดกิจกรรมในแต่ละแผนงาน/โครงการและร่วมสรุปทำเนียบแผนงาน/โครงการ

ขณะที่ ฌรัฐดี หลวงธิดา (2549) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโป่งแดง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมนำเสนอความต้องการของชุมชนในการจัดการศึกษา นำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาและนำเสนอปัญหาของชุมชนในการจัดการศึกษา รับรู้ปัญหาของโรงเรียนในการจัดการศึกษา ประเด็นการไม่มีส่วนร่วม ชุมชนไม่มีส่วนร่วมกำหนดแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ระยะ 5 ปีของโรงเรียนและเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน กำหนดนโยบายการวางแผนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและร่วมจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อนำมาวางแผนในการจัดการศึกษา ด้านการประสานงาน ชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในเรื่องการประสานงานกับองค์กรอื่นนอกท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เนื่องจากชุมชนไม่รับรู้ปัญหา ความเคลื่อนไหวของโรงเรียนหรือปัญหาของนักเรียน

ไม่มีการประสานงานระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ต่างคนต่างความคิด ขาดการประสานงานระหว่างผู้นำชุมชนกับครูและหน่วยงานอื่น ๆ ด้านการจัดแสงหาทรัพยากร ชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในการสละแรงกายในการพัฒนาโรงเรียน แต่ไม่มีส่วนร่วมในเรื่องการพิจารณาคุณสมบัติของนักรับราชการ โรงเรียนที่เข้ามาทำงานในโรงเรียน เป็นตัวแทนของโรงเรียนในการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บริจาคสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ให้กับโรงเรียน ในด้านการประเมินผลชุมชนไม่มีส่วนร่วม คือ การเป็นกรรมการตรวจสอบพัสดุของโรงเรียน เป็นกรรมการตรวจสอบการเงินของโรงเรียน และพิจารณาการเลื่อนขั้นพิเศษแก่บุคลากรในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนจะดำเนินการเอง ชุมชนไม่รับรู้การประเมินผลการเรียนของนักเรียนว่าดีหรือไม่ดีตลอดจนผลการทำงานด้านต่าง ๆ และไม่มี การประเมินนักเรียนแต่ละรุ่นว่ามีคุณภาพมากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ เทิศศักดิ์ จันเสวี (2549) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนเขตเทศบาลตำบลจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมด้านการสื่อสารมากในเรื่องให้ความร่วมมือในการกรอกแบบสำรวจต่าง ๆ ของโรงเรียน เข้าร่วมประชุมทุกครั้งโรงเรียนมีหนังสือเชิญและอำนวยความสะดวกแก่ครู เมื่อมีการเยี่ยมเด็กที่บ้าน ส่วนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดสภาพแวดล้อมได้มีส่วนร่วมสร้างหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ภายในโรงเรียน ตกแต่งห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผู้ปกครองมีส่วนร่วมน้อยในการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน การเลือกคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนและร่วมเป็นคณะกรรมการสมาคมผู้ปกครองและครูของโรงเรียน

จากผลการศึกษา ดังกล่าวอาจจะสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาชุมชนอยู่ในฐานะผู้ให้การสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวก ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษากำหนดขึ้น ซึ่งรวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษาและชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างเกิดประสิทธิภาพและเกิดผลดีต่อสถานศึกษา